

Ramon Mercader: crim i càstig

A la versió cinematogràfica de Joseph Losey sobre *The Assassination of Trotski* (1974) i al documental francès d'Alain Dugrand (1989) cal afegir ara el programa de televisió espanyola *Ramón Mercader: Crimen y castigo* (1990).

L'estrena, la setmana passada, del programa de l'Equip d'Investigació *Ramón Mercader: Crimen y castigo* (1990) dirigit per Victòria Martínez, realitzat per Lisardo García i amb un guió de Juan Cuesta, ha posat de nou d'actualitat el tema de l'assassinat de Trotski.

EL TEMPS recull en aquest reportatge algunes declaracions de Lluís Mercader, germà de l'assassí de Trotski i els testimonis, en exclusiva per a aquest setmanari, de la directora i realitzador del programa.

L'enginyer en telecomunicacions i germà de l'assassí de Trotski, Lluís Mercader, en un article aparegut al diari madrileny *El Independiente* (5-VI-90), va expressar les seues divergències amb el resultat final del programa de TVE dedicat a Ramon Mercader.

Fil conductor amb el seu testimoni del programa, coautor, pel que es veu, de l'esborrany original del documental i contractat per Televisió Espanyola com a col·laborador especial del reportatge, Lluís Mercader va sorprendre a tots fent unes declaracions a Antena Tres, vint-i-quatre hores abans de l'emissió de *Ramón Mercader: Crimen y castigo*.

Vint-i-quatre hores després de l'emissió del programa publica, amb el títol de: "Sobre el espacio de TVE: Trotski, crimen y castigo", en l'esmentat diari madrileny acusacions molt greus contra Victòria Martínez i Lisardo García, amb aquestes paraules: "van impedir zelosament i sistemàticament qualsevol ingerència o suggerència en el muntatge del programa".

El documental, rodat al llarg de vora nou mesos, a Madrid, Barcelona i València, Tolosa, Le Havre i París, Moscou, Nova York, Harvard, Ciutat de Mèxic, amb un equip de vuit persones (Lisardo García, Juan Cuesta, Carlos León, Andrés Pajares, Antonio G. Rosón, Oscar

Nieto, J.J. Martín Salazar i Andrés G. de la Calera) i amb un pressupost de més d'onze milions de pessetes, és potser un dels esforços més importants fets en Televisió Espanyola per reconstruir amb imatges inèdites, testimonis originals i una realització molt acurada, la història de l'assassinat del dirigent bolxevic, mort a la Ciutat de Mèxic, el 20 d'agost de 1990.

Lluís Mercader, que és un dels testimonis més significatius del programa, es desmarca ara anunciant la imminent publicació de les seues memòries.

En relació al documental, Victòria Martínez, directora de l'Equip d'Investigació, va declarar: "El guió del programa *Ramón Mercader: Crimen y castigo* el va escriure Juan Cuesta, redactor proposat per la direcció del programa. Del guió original, escrit en principi, per a dues hores de duració, se'n va fer una versió definitiva, en la qual col·laboren Lisardo García, realitzador, i jo mateixa".

DIFICULTATS DE RODATGE

Quant a les dificultats del rodatge, Victòria Martínez afegia: "Puc dir que malgrat tots els canvis de l'URSS, els serveis secrets del KGB han estat impenetrables i ni amb la mediació de Lluís Mercader vam poder accedir al *hall* de l'edifici dels serveis secrets soviètics, per rodar almenys la placa on es commemora Ramón López (Ramon Mercader) com a heroi de la Unió Soviètica".

Respecte a l'actitud dels distints membres de la família Mercader, la directora confirmava "L'extraordinària col·laboració del germà de Ramon. Mentre que la seua germana Montserrat es negà totalment a ser entrevistada, ni fora de càmera, pel nostre equip. Si que obtinguérem el testimoni de la filla adoptiva de Ramon, anomenada Laura Mendoza. La viuda de Mercader, Roquelia, va morir uns dies abans que arribara l'equip a rodar a Mèxic".

Sobre el resultat final del rodatge de *Ramón Mercader: crimen i castigo*, Victòria Martínez confessà: "Estic molt

satisfeta del resultat final del treball. No sols pel que fa a la investigació periodística —en aquest cas es pot dir històrica— sinó per la investigació formal. Davant d'un possible tractament televisiu *d'arxiu*, el realitzador Lisardo García Bueno, trià una opció més arriscada: crear una imatge pròpia, simbòlica i suggerent".

En relació a Lisardo García Bueno, realitzador del programa *Ramón Mercader: Crimen y castigo* (1990), autor així mateix dels reportatges i documentals *Yoyes* (1989) —premi del Festival Internacional de Montecarlo (1989)— i del *Testamento de un hombre de la selva* (1990) —primer premi Festival de Cinema del Mediterrani (1990)— ens deia que: "He de reconèixer que he tingut molta sort en ser escollit per a treballar en els temes que he realitzat el darrer any i mig. Temes d'interès per a l'opinió pública per la gran càrrega informativa que tenien, per l'emotivitat i per la intensitat... He disfrutat molt fent-los. Els programes *Yoyes*, *Chico Mendes* (1989) i *Ramón Mercader* (1990) són per a mi una trilogia apassionant".

Sobre el recent documental de l'assassinat de Trotski, el realitzador declarava: "En *Ramón Mercader* no hi ha ni un pla *d'arxiu*. Tota la imatge utilitzada és real. Està al servei de la línia narrativa. No té res a veure amb el que s'ha fet en altres països sobre el tema. Hi ha una imatge del càmera Carlos León, impecable. Una imatge que transmet conceptes que fan la història molt comprensible".

En aquest sentit, Victòria Martínez, aclaria que "un programa d'investigació ha de discórrer també per les vies noves i que sense desvirtuar ni renunciar al contingut informatiu, genere una estètica pròpia".

Lisardo García ens deia que el guió ha estat la suma d'aportacions de diferents assessors". Respecte a l'atractiu de les ciutats entorn del tema, les fonamentals, per al realitzador, foren Moscou i Mèxic. Com a experiència de rodatge, ha dit: "Ho he passat molt bé. He aconseguit una imatge independent del text".

M.G.